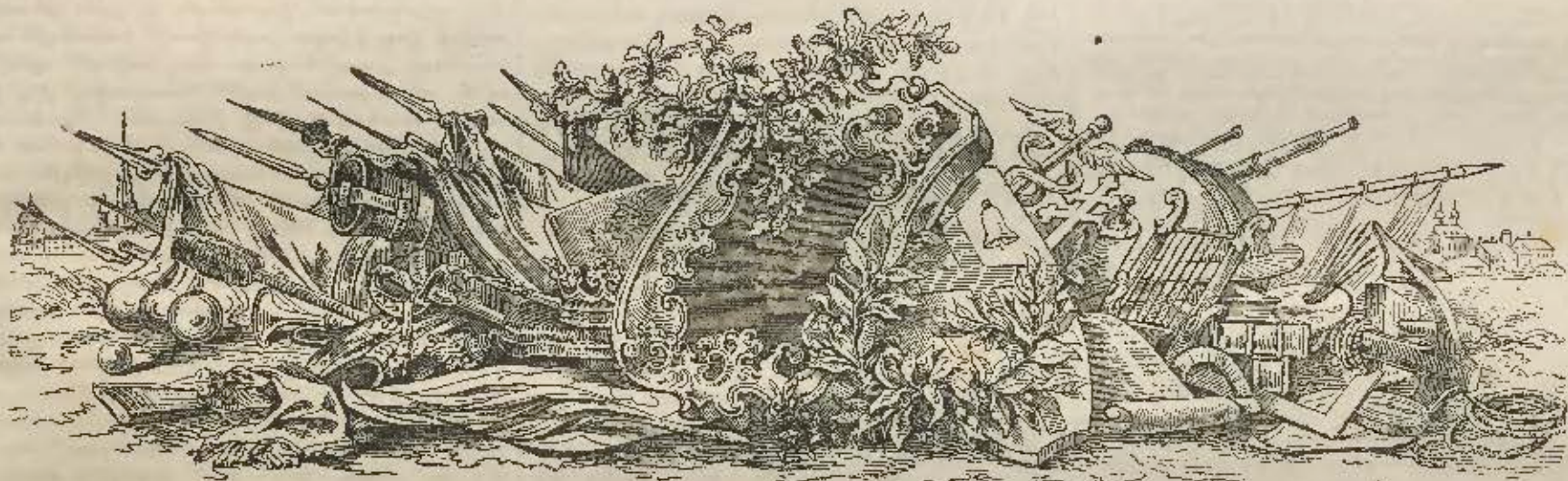

[illegible]

2. Պր. քրկչ, 28 Սեպտեմբերի: Օսմանեան զե-

2. Պատժվել, 28 ընդունվել:

ընդ երկրներուն հետ դռնէ որպիսութեան հոգ-
մանէ համեմատ ըլլայ: Աս ծանրակշիւ նիւթին վրայ
պաշտօնէին գլխաւորութեամբը խորհրդակցու-
թիւնները ըլլալու սխալ է: Եւ խորհրդական վերջական որո-
շումները բանէ հասկնալու և բոլորակցութիւնը հաշուած
մասնաժողովի մ'առջեւ պիտ'որ հանուի եղեր, ա-
նոնց հաւանութիւնն առնելու համար:

Այնպէս ընդհանուր լաւելլը իբրեւ հե-
տաքրքրական բան մը կը պատահէ թէ կոտորակներու
կէ, նաեւ գնապանական անձանց բերանը առ համ-
բար կը պարտի եղեր որ Հոռմի և խորհրդակց-
ութեան մէջ խոսակցութիւններ կ'ըլլան: Յովհաննի-
սեան (Մարմարի) Ապարանց կարգին նորէն հոս-
տատուելուն համար: Ի՞նչ ասպետին նստելու անգը
իբրեւ պարտաւոր որոշուած է եղեր, որն որ Երբեք
նման քաղաքական անկողի վարչութիւն մը պիտի
ունենայ եղեր, բայց միշտ Սովետներն վերին իշխա-
նութեան տակ, իբրեւ հարկատու աղաւ տեղութիւն
մը: Գաղղիա, Անգլիա և Բուստիւր առ քաղաքապետ
յառաջ տանելու կը ջանան եղեր, ու Սարգիսիւս,
Սպանիա, Բելգիա եւ Պրուսիոն նոյնին իրենց հաւա-
նութիւնը առնել են:

Պաշտօնէին գրեթէ թողնելը Սեպտեմբերի
23ին աւտորիական զորաց վերին հրամանատար Հէս-
սեպուհին նշն թաղքին մէջ ըրած հանդիսական
մուտքը կը ստորագրեն: Բարձրագոյնը Իսմէր ու
Տերփիլ Գալանները նոյնպէս Ստանկան ու Սարգ-
իսիւս պաշտամատուները մեծ շքով գլխաւոր երած
էին զինքը բարեւ ելա: Աւտորիական Ստանկան ու
Սարգիսիւսը բերք իրաւ քաղքին դրան առջեւ
շարունակ ելա, եւ ասոնց ամենուն կը հրամայէր կան-
գործելի գործակերպ: Իսմէր Գալան յառաջ անցաւ
զինքը բարեւեղ, և երբոր երկուքը մէկտեղ զորաց
մուտքան, ան ասոնց մէջ կողմանէ թնայնութիւնը
սկսան որոտալ, մէկու կողմանէ գնդապետական և
բաժնուց գնդակն աւտորիական աղապին երդը կը
հնչեցնեն: Զարգարներն արագ ընթացում մը
բոլոր զօրքին առջեւ անցան, և երբոր հանդէսը
ընցաւ, Իսմէր Գալան ու Քանկապուրդները իշխանը բո-
լոր Ստանկան ու Սարգիսիւսը գնդապետական ու քաղաքա-
կան պաշտամատուները Հէս սեպուհին ներկայացու-
ցին: Ասկից ետքը Հէս սեպուհն ու Իսմէր Գալան
քաղաքան ու գաղանի խորհրդական նստան, որն որ
մէկ ու կէս ժամ տևաւ: Եւ համարուի:

Պաշտօնական տեղակոյ բորոններն կանց Սա-
րգիսիւսը առ ժամանակեայ տեղակալութեան խորհրդին
հետեւեալ պաշտօնագիրը գրել է:

Աւտորիական մեծախառն կայսրը մեծապառ Սուլ-
թանին հետ Բուսիոյ 14ին դրած գաղտնի զորա-
կենտրոն յանձն առած է կայսերական-ստանկան
կառավարութեանը հետ մէկտեղ Վոյաքիսի ու
Սորապիսի մէջ այն առջի օրինակը կորգագրու-
թիւնները նորէն հաստատուելու, որոնք որ այս իշ-
խանութիւններուն որոշած արտադրութիւններն յա-
ռաք կու գան, եւ որոնք որ բարձրագոյն Պաշտ-
ան երկրներուն շնորհուած են:

Աս միջանկիւ հասկնալու համար թէ կայսերական
աւտորիական արքունիքը եւ թէ բարձրագոյն Իս-
թ' այս երկրներուն օրինակը իշխանները ետ կան-
չելը, եւ իրենց ձեռքը նորէն իրենց իշխանութիւնը
յանձնելը հարկաւոր տեսնուի:

Ստորագրող սպարապետ տեղակալը, երկու
գաղանակի կառավարութեանը հրամաններն համաձայն
բարձրագոյն Տերփիլ Գալան Օսմանեան զորաց
գործակալները զորակալին ու մեծապառ Սովետներն
գործակալներուն հետ խորհրդակցելէն ետքը, երկու
գործակալներուն ալ իր բարձրութեանը Սիմի-
սի իշխանին հրաւեր անց որ Վիեննա թողու ու
այս քաղքին մէջ իր իշխանութիւնը նորէն ձեռք
առնուի:

Ստորագրողն առ բանկառ վրայ առ ժամանակեայ
տեղակալին խորհրդին տեղակալութիւն տալէն ետքը
աս առ ժամ իր օւնեցած մեծ յարգութիւնը ի-
րեն կը յայտնէ:

Պաշտօն 1—13 Սեպտեմբերի, 1854.

Ստորագրողն տեղակալ և Վոյաքիսի ու
Սորապիսի մէջ կայսերական-ստանկան
կան զօրաց վերին-հրամանատար զօրապետ
ԳՈՐԴՆԵՐԻ:

Թիւրք-թէ լաւելլը կոտորակներուն Սեպտեմբերի
18ին առած լրերը կը հրատարակէ, թէ Գուստ
Իթենտին վերջին արքունի հրապարակներն մէջ հրա-
մանած նորոգութիւնները ի գործ գրուելու համար
որոշուած մասնաժողովին անգամ ընտրուել է:
Դիտահարի պիտ'որ վերնայ, պատրիարքական իշ-
խանութեան սահմանը պիտ'որ սեղմուի, հաւատակ
աղաքներն ալ գնդակը պիտ'որ տանուի, հասարակ
անտեսութեան կերպը պիտ'որ փոխուի, եւ ժամ-
անակ և ուրիշ աղաքներն մէջ քաղաքական հա-

ւաստութիւն պիտ'որ ըլլայ: — Գուստանի
հետ սխալած բանակցութիւնը նորէն ամա մ'ալ
կ'ընդունուի:

Մարտիկա լուր հասած է, որ գերագ. Վա-
տին Պատրիարքը հանգիստէ Կրուսագիւմ մօտէր է:
Աւտորիական ու զաւրիական հրապարակները իրեն
յնիկերոյցած էին: Բոլոր ուղղափառ ժողովուրդն ու
նաեւ Օսմանեաններն շատերը այն հանգիսին մաս-
նակից եղած էին:

Լոյսին հարկի մէջ մէկ թղթակցիցը խորհի
արշաւանայր վրայ հետեւեալ խորհրդածութիւն-
ները կ'ընէ: Խորհի գեմ սխալած գործողութեան
եղբը շատ մեծ ծանրութիւն ունի և իրաւամբ ու
ընդհանուր մտադրութիւնը յոյն կողմէն զեպքե-
րուն վրայ ուղղուած է: Ամեն երեւոյթիւնն ալ ա-
նանկ կը ցուցնեն որ Ռուսները յոյն կողմէրը տկար
ու իշխանութեան մեծագոյն զօրութեան անընդհանր
գիւրը մ'ունեն ու Սեւաստոփոլ պատերաւն մէջ քա-
ղաքներու վրայ են, որպէս զի անորոշութեան դեպքին
բուն պաշտպանութեան տակ ու կենդանացեալ զօ-
րութեամբ՝ ոչ ոքիսը եղանակու իշխանութեան զեմ
գնէն: Խորհի արշաւանայր Գաղղիացի, Անգլիա-
ցի ու Տաճկացի համար յարկը կը մը պիտ'որ ու-
նենայ նէ, պէտք է որ քանի մը շարժուան մէջ Սե-
ւաստոփոլ անուի, իսկ թէ որ առ չըլլար նէ, պէտք
է խորհրդ' յառաջող Ռուսներն գաղտնից զօրք
իր ցամաք ելած կիտէն կը միջահատուի: Կրկին կրակ
փռուող աւոր շրջի մէջ կ'ընայ: Տարակցութիւններ
որ ամբողջ Սեւաստոփոլն ալ շարժանքով պա-
շտաւ եղով անանկ կրնայ կործանել՝ որ մեծ կորստով
յարձակման տեսուի: Աս նկատմամբ Երեւոյթ
իշխանին իր զինուոր վրայ տուած կաշխատութիւն-
ները այնպէս շինուաւ քանի որ են, ինչպէս՝ Կախիմով
ծախարիւն տրուած հրամանները, որոնք ի՞նչ իրար
տրուած ըլլալու ըլլային՝ ստուգելու չէին հրատարա-
կուեր:

Բայց որովհետեւ ես մըրած յարձակումները
ընդհանրապէս իրենց հետեւ մեծ կորուստ կը բերեն
և արդիցութիւն մ'ունեն բոլոր բանակը քակե-
լու ու ցրուելու, անոր համար հաւանական է որ քա-
ղաքները ուղղափառական կանոնաց համաձայն
պաշարուի: Եւ ինչպէս կ'ընտրեն՝ քան թէ անպահաճ
ու յանդուրդ յարձակում մը: Բայց աս գեղարկու ու
երկարատեւ պաշարման մը մէջ կրնայ ըլլալ որ Գե-
րեքոսի զինուոր մեծ միջոցով ինչպէս յառաջ եկող
Ռուսներուն յաղթի իրենց իշխանութեան խորհրդ' ար-
պէլ տալու: Եւ ասոնց գաղտնիցները մեծ կո-
րուսա մը կրած կ'ըլլան, որն որ իրաց ընթացքին
խիստ փառապար հետեւութիւններ օւնենալ կու
տայ: Սեւաստոփոլ անուիելու ու նաեւ ռուսական
նաւատորմին մէկ մասը կործանուելու ըլլայ, Ռու-
սաստան մեծ նիւթական փաստը կ'ըլլայ: Բայց
որովհետեւ ինչպէս Երեւոյթի մէջ ալ ռուսական
նաւատորմը միջոցէ հիմա եղած պատերազմական
դէպքերուն վրայ գործնական աղաքութիւն մը ու-
նեն եւ քաղաքներն ալ կանուի եղեր է ուշ է
եղեր պիտի գայ ժամանակ որ կործանած խորհր-
կից տալու պիտ'որ ստիպուին, անոր համար աս
գեղարկով Ռուսաստան ան տարածման չի պիտ'որ իրեն
համար փառապար խաղաղութեան մը հաւան: Խորհի
ալ Ռուսաստանի միայն ծաղրերուն կը վերաբերի:
Ռուսաստան միջոցէ հիմա խիստ տնտեսութեամբ
փարուցեալ նէ ալ, հիմա նոր զորաժողովն ու պահա-
նորդաց յառաջ քալելէն ետեւ տարակցա չի պիտ'որ
դեպքերն երանակաւ մըլաւ ու բուսական զօրք ու զօ-
րութիւն հանելու: Պատրիարքի մէջ ու անոր
շրջակայ անհրժեշտ կայսեր նոր արտադրութեան
համեմատ միայն պահանջով ու բնարկիցացն գնդե-
րուն պահեստի վրայ պիտի մնայ, բայց ինչպէս է
թէ աս յառաջ քալելու օրէն պիտի տեսնուի ու ինչ
նպատակ ունի: — Ռուսաստանի ու Երեւոյթի
մէջ խորհրդ' գեղարկութեան վրայ մեծ մտադրութեամբ
կը նայուի և ասոյց է որ անհնաւ Պատրիարքին իշ-
խան խիստ քիչ աղաքներն ըլլաւ նէ, Սեւաստո-
փոլի անուիելը խիստ ընկճող աղաքներն մը
պիտ'որ ընէ:

Լոյսն արշաւանքին վրայ Վաշնային Սեպտեմբ-
րի 21ին աս լրերը կու տան: Գաղտնից զօրքը
Երեւոյթի օրէնքի ու Լուրի (Վոյաքիսի) քով յամար
կրկին ետքը, Աւտորիական 18ին Սիմֆերոպոլի
մօտ գիտող զօրաց բաժին մը թող տալով՝ Կամա-
չայի քով իբրեւայ ստորադ ընդր գաղտնից զօրք
մէկտեղ ժողովցին, ասկից որ մէկ ջոկատ մ'ալ
Պահաճ տալու խրիւղեցաւ: Խրիւրդ օրը, 19ին,
բոլոր բանակը գեղ ի Սեւաստոփոլ ծախի պիտ'որ
կըլլէր, ու 20ին գրեթէ բոլորը պիտ'որ պաշարեն:
Խորհի մահմանական բնակիչները շատ ուրախ են
Օսմանեանց արշաւանքին վրայ: Գաղտնից զօրաց
թիւը 80,000-ի շուրջ կը համարուի: Իսկ Ռուսաց

զօրք 50,000 է կրտն, բայց ամեն կողմանէ նոր
զօրք իրենց օգնութեան համար: Գրայ են: Ասոր
համար ծախական տեղութիւններ իրենց գործողու-
թիւնները պէտք է ամեն եղանակու շուտընեն: Եւ
իրար ալ օր օրուան վրայ խորհի օրոյն գործողու-
թիւնեց լրերուն կը սպասուի:

Պապա ըստած հրաւանդուն Երեւոյթի 17ին
որուած լրերը կ'ընեն թէ գաղտնիցներուն անդին
14ին իրենց օգնած ամալ իրենց յառաջ կ'ըն-
թան: Իսկ ամալացեալ անհրժեշտ և փախորիա
չէ, այլ Պապաքի քով: Գաղտնիցները արդէն
ամայն 17ին Թարաւան հրաւանդուն օգնած միջոց
Պապաքի բովանդակ ծախիցներն կը տրեւեն:

Լոյսն Երեւոյթի կ'ընէ իւրեւ աս է, որ Ռուսները
ցամաքի կողմանէ ալ պաշտպան նոր ամալութիւնն-
քով շոյն բերել կ'ամալացնեն, եւ կ'երեւայ որ ա-
մենայն զօրութեանը նշնը պիտի պաշտպանեն:

Պատրիարքի մէջ ալ Ռուսաց զօրքը օրէ
օր կը կենդանացայ: Գաղտնի ու Բարիսի յանգիստ
մէջալ Պալիմոնի, Գարիսի ու Ստանկի քով
10,000, իսկ Բուսի 6,000 զօրք կայ: Իրենց մեծա-
կոյն զօրութիւնը խորհրդ' ժողոված են: Աս բերքին
նոր սխալած ամալութիւնները գեւ ընդոյցած չեն,
բայց արդէն ըստ բաւականին զօրաւոր է: Եւ այն-
պէս կը համարուի, որ ի՞նչ Օսմանեանց ասոր վրայ
յարձակելու ըլլան՝ երկայն ասուն կրնան զինուոր
միջոց: Եւ նոր զօրք օգնութեան համար: Բայց ի՞նչ
տեղ մտնան զօրքը Օսմանեանց հետ միաբան գոր-
ծելով: Կանալի Գիլիս ըստած բերքին ենքս մտնեն,
Խամիցի իրենց նաւերն գնդակուելու ըլլան, ան
ասոնց յարձակումն օրիշ կ'երադարձը կ'ունեն,
եւ Ռուսները չեն կրնար գիմանալ:

ԺԵՆԱՅԱՆ

ՎԱՍՏԱՊՈՐԵՆԸ Բանկանի մաս Թուրք-քուսն
քաղքին տրեւ են, եւ անցած օրերը (Գալիսի
մէջ) շատ անգամ ալ Բանկանի վրայ յարձակե-
ր են: Բայց հիմա հիմա կ'երեւայ թէ զօրքն ալ
հանգարտութիւնը սիրած ըլլայ, ինչու որ Թուրք-
քուսն նորէն կայսերական ձեռքն անցած է, և
Բանկանի պաշտպանութեանը մեծ գործաւորութեան
մէջ են: Օտորականայ տալու անհրժեշտ պաշտ-
պանութեան համար երկու պատրիարքական զօր-
քնաւ ու մէկ միջոցի նաւ մը դեպի Երեւոյթ կ'ընցած
են: Դուրսհանները օրէ օր ձենաստանի զօրքն մէջ
կը յաճանեն: — Պաղարքի եղած վերջին լրերը
կը ծանուցանեն որ գեւ երկու կողմանէ ալ փաթը
կ'ընեն անգաղաք կը պատահին:

ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ՄԲԱՅԵՍՏԱՆԻ
Բնորոշ:
Բ.
(Արք. Եւ Թիւ 31.)

ՌԻՍՈՒՄՆԱՆ Եւրոպիան կալանեան քանակը՝
1837ին, ու Գալիսի տակերաստիպը՝ 1839ին ընդ-
հանուր գործածութեան համար աղաւ խորհրդին:
Աւտորիական ալ հիման պին երկու գիտերուն արժա-
նաւոր այս նոր գիտն աւելցուց:

Լոյսն Գալիսի տակերաստիպը համար որոշուած
քան մը, զոր օրինակ ժամանակի մը բուն կտորը,
փնտաղական բնակնով խառնած գիտցող օրուով կ'օ-
ծեն, եւ աղէկ յղուած ողնէ կամ պողպատե
ապտոսի մը վրայ կը տարածեն: Ասոր վրայ նոյն
դէս աղէկ յղուած գուռ կապարեայ թիթիկ մը
կը գնեն, և աս երկու տախտակները, որոնց մէջ
ժամանակին օրինակը գրուած է, պղնձի պատկերաց
սպարապետութեան մամլոյ վրայ երկու գլանի մէջ
կ'անցնեն, որով փայլիկներ մը մէջ 800—1000
կենդանաւ ծանրութեամբ կը ճնշուի: Երկու տախ-
տակներն իրարմէ լաճնելէն ետքը ժամանակին հի-
սուածքը կապարեայ թիթիկներ վրայ մտած կը տես-
նուի, եւ զօրութեան մը ժամանակը մէկգի աս-
նելով՝ ձեւը կապարեայ տախտակին վրայ խորա-
քանդակ երեւան կ'ընէ:

Բայց հաստիկ տարածի գրեթէ կարճագոյն
քաղաղութեան, ասանկ սպարապետութեան յարմար
տախտակներն ձեւը բերելու համար, հասարակօրէն
ի գործ գրուած հաստատափայլ (stereotype) եւ
կամ կալուանեան եղանակը կը գործածուի, որոնց
մով ինչպէս ծանօթ է, կրնան տպելու յարմար
տախտակներ շինուիլ:

